

CÂTEVA DATE DESPRE CERAMICA DESCOPERITĂ LA FOENI – SELIȘTE (jud. Timiș)

Călin Timoc*, Alexandru Szentmiklosi**

Cuvinte cheie: *ceramică, decor, sarmați, nivele de locuire, ardere secundară*

Keywords: *ceramics, decoration, sarmatians, living layers, secondary oxidation.*

Cercetările arheologice din anul 2004 au surprins la Foeni, în punctul Seliște, câteva locuințe de tip bordei, într-o succesiune de nivele de locuire ce încep de la sfârșitul sec. II d.Hr. / începutul sec. III d.Hr. și continuă până în sec. V d.Hr.¹. Predominant în cadrul materialului arheologic a fost ceramica, studiul de față urmărind să indice contextual evoluția în cadrul sitului a economiei locale, prin analiza varietății de forme și tipuri de vase, dar și a decorului surprins pe acestea.

Catalog

I. Ceramica lucrată la roată:

a. Ceramica roșie

1. Buză de oală, fragm. (pl. VI/1), \bar{O}_{max} – 20cm, h – 4 cm, culoare roșu-cărămiziu, miez cenușiu, prezintă un decor de striuri orizontale realizat pe gâtul vasului, pasta semifină, casantă, degresant din nisip fin și puțină mică, arderea incompletă, dar uniformă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața vasului are un aspect aspru-mat, inedit.
2. Fund de strachină de tradiție romană, fragm. (pl. XII/6), $\bar{O}_{bază}$ – 8,2 cm, h – 1,5 cm, culoare roșu-portocaliu, prezintă un picior scurt și drept în profil, semn că forma vasului este apropiată de cea a unui bol, pasta semifină, degresant din nisip fin și mică, arderea completă și uniformă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața vasului are un aspect aspru-mat, inedit.
3. Buză de oală mică de tradiție romană, fragm. (pl. VIII/1), \bar{O}_{max} – 8,5 cm, h – 1 cm, culoare roșu-cărămiziu cu urme de angobă, pasta fină, degresant din nisip fin și puțină mică, arderea completă și uniformă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața vasului este fină-mată, inedită.
4. Buză de oală (rotunjită și evazată la exterior), fragm. (pl. III/2), \bar{O}_{max} – 17,5 cm, h – 5 cm, culoare roșu-cărămiziu, decor pe mai multe registre pe umărul vasului din linii orizontale vălurite iar deasupra înclinate spre stânga crenguțe de brad stilizate realizate cu roțița, pasta semifină, degresant din nisip, pietricele și puțină mică, arderea completă și uniformă; S₂/2004, din stratul de cultură. Suprafața vasului este mată, fățuită, inedită.
5. Fund de urcioc (foarte probabil), de tradiție romană, cu bordură la bază, fragm. (pl. XII/2), $\bar{O}_{bază}$ – 6,2 cm, h – 1,2 cm, culoare roșu-cărămiziu, prezintă o talpă realizată la roată rapidă cu ajutorul unui suport, pasta semifină, degresant din nisip fin și mică, arderea completă și uniformă; L₄/2004. Suprafața vasului are un aspect aspru-mat, inedit.
6. Perete de strachină (foarte probabil), de tradiție romană, fragm. (pl. V/6), decor în mai multe registre realizat cu roțița, dim. – 3,1 x 4 cm, culoare roșu-cărămiziu, pasta fină, degresant din nisip fin, arderea foarte bună, completă și uniformă; L₃/2004. Suprafața vasului are o angobă roșie pompeiană, de foarte bună calitate, inedit.
7. Buză de cană mică, fragm. (pl. VIII/4), \bar{O}_{max} – 6 cm, h – 1,5 cm, culoare roșu - cărămiziu, pasta foarte fină, degresant puțin nisip fin, ardere completă și uniformă; L₁/2004, de sub dărâmătura de chirpici, în stratul cenușos. Suprafața mată-fină, cu slip roșu pe exterior, inedit.
8. Buză de cană, de tradiție romană, fragm. (pl. VIII/5), \bar{O}_{max} – 9 cm, h – 3,2 cm, culoare roșu - cărămiziu, sub buza răsfrântă urma imediat o toartă scurtă și plată, pastă foarte fină, degresant puțin nisip fin, ardere bună, completă și uniformă; L₁/2004, de sub dărâmătura de chirpici, în stratul cenușos.

* Universitatea de Vest, Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, Catedra de istorie, Bd. Vasile Pârvan, nr. 4, 300220 - Timișoara, e-mail: ctimoc@litere.uvt.ro,

** Muzeul Banatului, Piața Huniade, nr. 1, Timișoara, e-mail: szentmiklosi@yahoo.com.

¹ Vezi în acest sens Szentmiklosi-Timoc 2005, 657-662.

- Suprafața mată-fină, cu slip roșu închis pe exterior, inedit.
9. Buză de strachină mică de tradiție romană, fragm. (pl. VIII/6), \bar{O}_{max} – 14 cm, h – 1,8 cm, culoare roșu - cărămiziu, pasta fină, degresant nisip fin, ardere completă și uniformă; L₁/2004, de sub dărâmătura de chirpici, în stratul cenușos. Suprafața mată-fină, cu slip brun-roșcat pe exterior, inedit.
 10. Buză de strachină mijlocie, fragm. (pl. V/4), \bar{O}_{max} – 22 cm, h – 5 cm, culoare roșu - cărămiziu, pasta semifină, degresant nisip și puțină, ardere completă și uniformă; *passim*. Suprafața mată-fină, cu slip roșu închis pe exterior, inedit.
 11. Castron mic, 2 fragm., \bar{O}_{max} – 16,4 cm, $\bar{O}_{bază}$ – 9 cm, h – cca. 13 cm, culoare roșu-crem, decor lustruit cu bastonașe oblice în registrul superior al vasului imediat sub buză, pastă fină, degresant nisip fin și pietricele mărunte, ardere completă și uniformă; L₃/2004. Suprafața mată - aspră, publicat în *AnB*, XII-XIII, 2004-2005, p. 667, pl. IV/1.
- b. Ceramica cenușie*
1. Fund de oală mică, fragm. (pl. XIV/2), $\bar{O}_{bază}$ – 9 cm, h – 2 cm, culoare cenușiu-albăstrui, prezintă un decor vălurit, realizat prin incizare, probabil în registrul superior dacă luăm în considerare un alt fragment mai mic din același vas (pl. XIV /1), pasta grosieră, cu un degresant din mică, pietricele și nisip, suprafața aspră-dură, ardere incompletă, dar uniformă; G₃/2004, găsit alături de alte resturi menajere, constând din câteva oase de pasăre, porc și oaie, inedit.
 2. Buză de strachină mică, fragm. (pl. VI/2), \bar{O}_{max} – 19 cm, h – 3,5 cm, culoare cenușiu-albăstrui, pasta semifină, degresant din nisip fin și mică, ardere uniformă și completă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața vasului este aspră-mată și are pe corp, lateral o gaură mică, sferdelită post ardere, ce indică faptul că s-a încercat o reparare a lui în antichitate, inedit.
 3. Buză de strachină mică, fragm. (pl. X/2), \bar{O}_{max} – 19 cm, h – 3,2 cm, culoare cenușiu-negricios, pasta fină, degresant din nisip fin și mică, ardere uniformă și completă; L₃/2004. Suprafața fină a vasului este fățuită și are pe corp în zona mediană o incizie orizontală ca decor, inedit.
 4. Buză strachină mică, fragm., \bar{O}_{max} – 13 cm, h – 3,7 cm, culoare cenușiu-negricioasă, decor lustruit cu incizii orizontale, ultima din registrul superior al vasului imediat sub buză fiind vălurită, pastă fină, degresant nisip fin, puțină mică și pietricele mărunte, ardere completă și uniformă; L₃/2004. Suprafața mată - fină, publicată în *AnB*, XII-XIII, 2004-2005, p. 667, pl. IV/3.
 5. Buză de strachină mică (evazată), fragm. (pl. V/3), \bar{O}_{max} – 24 cm, h – 4,5 cm, culoare cenușiu-negricioasă, decor lustruit pe mai multe registre constând din linii șeruite orizontale, intercalate pe corpul vasului cu linii drepte, orizontale, pasta fină, degresant din nisip fin, arderea completă și uniformă; S₂/2004 – C₁₂, în stratul de cultură. Suprafața mată-fină, inedit.
 6. Buză de oală mică, fragm. (pl. XIII/2), \bar{O}_{max} – 15 cm, h – 4,5 cm, culoare cenușiu-albăstrui, pasta semifină, degresant din nisip fin și mică, ardere uniformă și completă; L₄/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața vasului este aspră-mată cu un exterior al vasului bine fățuit, inedit.
 7. Perete de strachină mare, fragm. (pl. VII/3), dim. – 8 x 6 cm, culoare cenușiu-negricios, prezintă pe suprafața exterioară registre orizontale lucioase și mate cu decor lustruit, pastă fină, degresant nisip fin, arderea foarte bună, completă și uniformă; G₂/2004. Suprafața mată-fină, cu aspect sticlos, inedit.
 8. Castron mic, fragm. (pl. IV/2), \bar{O}_{max} – 19 cm, $\bar{O}_{bază}$ – 12 cm, h – 8 cm, culoare cenușiu-albăstrui, prezintă un decor simplu realizat din două seturi de linii orizontale incizate pe gât și în zona mediană a vasului, pastă semifină, degresant nisip și pietricele, ardere excelentă, completă și uniformă; G₂/2004. Suprafața aspră-mată, la bază se constată un fund inelar realizat pentru o mai bună stabilitate a vasului, inedit.
 9. Bol mic, fragm., \bar{O}_{max} – 13 cm, h – 6 cm, culoare cenușiu închis, pastă fină, degresant nisip fin, ardere completă și uniformă; L₃/2004. Suprafața mată, publicat în *AnB*, XII-XIII, 2004-2005, pl. IV/2.
 10. Buză de oală mică, fragm. (pl. VIII/2), $\bar{O}_{gură}$ – 12 cm, h – 3 cm, culoare cenușiu-albăstrui, prezintă un decor simplu, cu o linie orizontală incizată pe umărul vasului, pastă fină, degresant nisip fin și puțină mică, ardere completă și uniformă; G₂/2004. Suprafața fină este afumată la exterior, sub buză, inedit.
 11. Perete de vas, fragm. (pl. II/4), dim. 4 x 4 cm, culoare cenușiu-albăstrui, prezintă un decor vertical dintr-o succesiune de linii drepte și linii șerpuite, lucioase pe un fond mat, pastă fină, degresant nisip fin, ardere

- bună, completă și uniformă; $G_2/2004$. Suprafața mată-fină, cu aspect sticlos, inedit.
12. Perete de vas, fragm. (pl. VII/4), dim. - 2,2 x 2 cm, culoare cenușiu-albăstrui, prezintă un decor lustruit în zig-zag și o linie incizată orizontal, pe un fond mat, pastă fină, degresant nisip fin, ardere completă și uniformă; $G_2/2004$. Suprafața mată-fină, inedit.
13. Buză de strachină mică, fragm. (pl. VIII/3), \bar{O}_{max} - 17 cm, h - 4,5 cm, culoare cenușiu - negricioasă, decor o linie incizată orizontal în zona mediană a vasului, pasta semifină, degresant nisip, ardere completă și uniformă; $L_3/2004$. Suprafața mată, fățuită la exterior, inedit.
14. Buză de strachină mijlocie, fragm. (pl. V/1), \bar{O}_{max} - 22 cm, h - 7,2 cm, culoare cenușiu - negricioasă, decor o linie incizată orizontal, cu margini în relief, în zona mediană a vasului, pasta semifină, degresant nisip fin și mică, ardere completă și uniformă; $L_2/2004$. Suprafața mată-fină, inedit.
15. Buză de strachină simplă, 2 fragm. (pl. VI/4), \bar{O}_{max} - 18 cm, h - 7 cm, culoare cenușiu deschis, pasta semifină, degresant nisip și mică, ardere completă și uniformă; $L_2/2004$. Suprafața mată - fină, inedit.
16. Fund de strachină mică, fragm. (pl. XII/5), $\bar{O}_{bază}$ - 8,5 cm, h - 3,6 cm, culoare cenușiu-negricios, pasta semifină, degresant nisip și pietricele, ardere completă și uniformă; $L_1/2004$, de sub dărâmătura de chirpici, în stratul cenușos. Suprafața aspra-mată prezintă un slip negru la exteriorul vasului, inedit.
17. Fund de pahar, fragm. (pl. X/3), $\bar{O}_{bază}$ - 5,7 cm, h - 4 cm, culoare cenușiu deschis, pasta fină, degresant nisip fin, ardere completă și uniformă; $S_2/2004$, din stratul de cultură. Suprafața mată - fină, inedit.
18. Fund de oală mijlocie, fragm. (pl. X/4), $\bar{O}_{bază}$ - 12 cm, h - 11,3 cm, culoare cenușiu-negricios, pasta semifină, degresant nisip și pietricele, ardere completă și uniformă; $S_2/2004 - C_{12}$, pe baza gropii cu fundul în sus (sub fragmentul de vas era o scoică). Suprafața aspra-dură prezintă urme de ardere secundară la interiorul vasului, inedit.
19. Buză de ulcior, fragm. (pl. XIII/3), $\bar{O}_{gură}$ - 8 cm, h - 3,3 cm, culoare cenușiu - negricioasă, decor din linii incizate orizontal pe gâtul vasului, lustruite, pasta semifină, degresant nisip și pietricele, ardere completă și uniformă; $L_3/2004$. Suprafața mată, inedit.
20. Buză de castron, 2 fragm. (pl. II/3), \bar{O}_{max} - 22 cm, h - 7,2 cm, culoare cenușiu - negricioasă, decor lustruit pe buză și în zona mediană a vasului, pasta semifină, degresant nisip, ardere foarte bună, completă și uniformă; $L_3/2004$. Suprafața mată-fină, fățuită la exterior, inedit.
21. Buză de oală mare, fragm. (pl. VII/1), \bar{O}_{max} - 29,8 cm, h - 5,5 cm, culoare cenușiu - albăstrui, decor lustruit din bastonașe oblice incizate și striuri orizontale pe gâtul vasului, iar pe buza răsfrântă apare un decor cu o incizie în zig zag realizat într-o manieră asemănătoare, pasta semifină, degresant nisip și pietricele, ardere completă și uniformă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața mată, fățuită la exterior, inedit.
22. Buză de oală mijlocie, fragm. (pl. VII/2), $\bar{O}_{gură}$ - 18 cm, h - 6 cm, culoare cenușiu-albăstrui, pasta semifină, degresant nisip, ardere foarte bună, completă și uniformă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața mată-aspră, inedit.
23. Buză de strachină mare, fragm. (pl. V/2), $\bar{O}_{gură}$ - 27 cm, h - 5 cm, culoare cenușiu-albăstrui, decor în relief, un brâu orizontal în zona mediană a vasului, pasta semifină, degresant nisip fin, ardere bună, completă și uniformă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața mată-fină, fățuită, inedit.
24. Buză de strachină, fragm. (pl. I/5), dim. 2,4 x 3 cm, culoare cenușiu-albăstrui, decor lustruit din linii verticale ce coborau în zig-zag pe gâtul vasului, pasta semifină, degresant nisip fin și pietricele, ardere completă și uniformă; *passim*. Suprafața mată-fină, fățuită, inedit.
25. Buză de oală mică, fragm. (pl. XII/1), \bar{O}_{max} - 13 cm, h - 4 cm, culoare cenușiu-albăstrui, pasta semifină, degresant nisip fin și puțină mică, ardere completă și uniformă; *passim*. Suprafața aspra-mată, inedit.
26. Perete de oală, fragm. (pl. I/3), dim. 5 x 4,8 cm, culoare cenușiu-albăstrui, decor în registre cu linie șerpuită lustruită pe fond mat și un brâu în relief ce marchează limita superioară a unei suprafețe bine fațetate, pasta semifină, degresant nisip și mică, arderea completă și uniformă; *passim*. Suprafața mată-fină prezintă o perforație făcută cu șfredelul (postardere) cu intenția de a repara vasul, inedit.
- c. *Ceramica neagră*
1. Fund de oală mijlocie, fragm. (pl. XIV/4), $\bar{O}_{bază}$ - 11,5 cm, h - 11 cm, culoare brun-negricioasă, prezintă o gaură de ventilație

- realizată cu un sfredel, pe centrul bazei, după ardere, pastă semifină, degresant din mică și pietricele, suprafața aspră-dură, arderea completă și uniformă; S₂/2004 – C₁₂, la baza gropii, răsturnat, iar sub vas era o scoică. Pe interior vasul prezintă urme de ardere secundară, inedit.
2. Buză de oală mijlocie, fragm. (pl. III/1), $\bar{O}_{gură}$ – 18,5 cm, h – 10 cm, culoare negricioasă, cu pete brune-cafenii, prezintă un decor incizat pe umăr și pe corp, pe mai multe registre cu 2 striuri orizontale, un decor în săgeată stilizată orientată spre stânga și 6 striuri vălurite, pasta grosieră, degresant nisip, mică și mult pietriș, ardere completă, dar neuniformă; L₃/2004. Suprafața aspră-dură, prezintă urme de ardere secundară, inedit.
 3. Buză de oală mijlocie, fragm. (pl. III/3), $\bar{O}_{gură}$ – 20,5 cm, h – 17 cm, culoare brun-negricioasă, prezintă un decor incizat pe umăr, în două registre cu 4 striuri orizontale și 3 striuri vălurite, pasta zgrunțuroasă, degresant nisip și mult pietriș, aspect casant, ardere completă, dar neuniformă; L₃/2004. Suprafața aspră-dură, prezintă urme de supra-ardere sau o ardere secundară după distrugere, inedit.
 4. Buză și picior de la un vas, frag. (pl. XI/1, 2), $\bar{O}_{buză}$ – 17 cm, $\bar{O}_{bază}$ – 8,5 cm, înălțimea probabilă a vasului h – 30 cm, culoare brun-negricioasă, prezintă urmele unui decor incizat pe umăr, din mai multe striuri, pasta zgrunțuroasă, degresant nisip și pietriș, aspect casant, sfărâmicios, ardere completă, dar neuniformă; L₃/2004. Suprafața aspră-dură, acoperită de funingine, inedit.
- II. Ceramica lucrată cu mâna:**
1. Fund de vas, fragm. (pl. XIV/3), $\bar{O}_{bază}$ – 5,5 cm, h – 5 cm, culoare brun-negricioasă, prezintă un decor de adâncituri, pe marginea exterioară a bazei, realizat prin presare cu degetul și un exterior al bazei retras spre centru pentru a crea o muchie de sprijin, pastă grosieră, pereți groși, cu degresant din pietricele, pleavă, ardere incompletă și neuniformă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața vasului aspră – zgrunțuroasă are funingine pe toată suprafața semn că a suferit o ardere posterioară distrugerii, inedit.
 2. Capac de oală, fragm. (pl. IX/2), \bar{O}_{max} – 14 cm, h – 3 cm, culoare bej-gălbui, pasta semifină, degresant din nisip și pietricele, ardere uniformă, dar incompletă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața vasului aspră – zgrunțuroasă, inedit.
 3. Toartă rotundă de vas (pl. VI/3), dim. 5,5 x 3, $\bar{O}_{sect.}$ – 1,5 cm, culoare bej-gălbui, pasta semifină, degresant din nisip și pietricele, ardere neuniformă, dar completă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața torții este aspră – zgrunțuroasă și prezintă denivelări, inedită
 4. Buză de oală mijlocie, fragm. (pl. IX/3), \bar{O}_{max} – 16 cm, h – 6 cm, culoare brună, pasta semifină, degresant din nisip, mică și pietricele, ardere uniformă, dar incompletă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața aspră – zgrunțuroasă, din același vas pare să provină și un fragm. de fund de oală (pl. XII/4), inedit.
 5. Fund de oală mijlocie, fragm. (pl. XII/4), $\bar{O}_{bază}$ – 12,3 cm, h – 4,5 cm, culoare brună, pasta semifină, degresant din nisip, mică și pietricele, ardere uniformă, dar incompletă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața aspră – zgrunțuroasă, din același vas pare să provină și un fragm. de buză de oală (pl. IX/3), inedit.
 6. Buză de oală mijlocie, fragm. (pl. IX/4), \bar{O}_{max} – 14 cm, h – 2,5 cm, culoare brun-negricioasă, pasta semifină, degresant din nisip, mică și pietricele, ardere neuniformă și incompletă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața aspră – zgrunțuroasă prezintă un decor din mici alveole realizate din modelarea curburii exterioare a buzei, inedit.
 7. Farfurie, fragm., (pl. II / 1), \bar{O}_{max} – 40 cm, $\bar{O}_{bază}$ – 16 cm, h – 8 cm, culoare cenușiu-negricioasă cu pete gălbui, pasta grosieră, pereții groși, degresant din nisip, pleavă și pietricele, ardere neuniformă și incompletă; L₄/2004. Suprafața aspră – zgrunțuroasă prezintă deformări majore ale formei și o multitudine de crăpături, probabil datorită uscării incomplete înainte de ardere, inedit.
 8. Oală borcan, 3 fragm. din partea superioară (pl. IV/1), $\bar{O}_{gură}$ – 10,5 cm, h – 7,5 cm, culoare brun-negricioasă cu pete cărămizii, pasta semifină degresant din nisip, mică și pietricele, ardere neuniformă, dar completă; L₄/2004. Suprafața aspră – zgrunțuroasă prezintă un decor din incizii orizontale în zona umărului sub care se desfășoară o serie de bastonașe înclinate spre stângă realizate prin impresiune cu roțița, inedit.
 9. Fund de oală mică, fragm. (pl. IV/4), $\bar{O}_{bază}$ – 9,1 cm, h – 6 cm, culoare cenușiu-albicioasă la exterior și negricioasă cu urme de supra-ardere la interior, pasta grosieră, pereți groși, degresant din nisip, pleavă și pietricele, ardere neuniformă și incompletă; L₄/2004. Suprafața aspră – zgrunțuroasă, inedit.

10. Buză de oală borcan, fragm. (pl. IX/1), $\bar{O}_{gură}$ – 14 cm, h – 13,5 cm, culoare cenușiu-bej cu pete închise, negricioase, pasta grosieră, degresant din nisip, mică și pietricele, ardere neuniformă și incompletă; $L_1/2004$, de sub dărâmătura de chirpici, în stratul cenușos. Suprafața aspră – zgrunțuroasă prezintă un decor din incizii crestate în buza vasului, inedit.
11. Buză de oală mare, fragm. (pl. I/1), $\bar{O}_{gură}$ – 21 cm, h – 10 cm, culoare bej-portocalie cu pete închise, cenușii, pasta grosieră, pereți groși, degresant din nisip și pietricele, ardere neuniformă și incompletă; $L_1/2004$, de sub dărâmătura de chirpici, în stratul cenușos. Suprafața aspră – zgrunțuroasă prezintă multe crăpături mici, probabil de la o uscure forțată, inedit.
12. Farfuriară, fragm. (pl. II/2), $\bar{O}_{gură}$ – 17 cm, $\bar{O}_{bază}$ – 14 cm, h – 2,3 cm, culoare cenușiu-bej cu pete închise, negricioase, pasta grosieră, degresant din nisip, mică și pietricele, ardere neuniformă și incompletă; $L_1/2004$, de sub dărâmătura de chirpici, în stratul cenușos. Suprafața aspră – zgrunțuroasă, inedit.
13. Buză de oală borcan, fragm. (pl. I/2), $\bar{O}_{gură}$ – 17 cm, h – 9,5 cm, culoare cenușiu-bej cu pete închise, negricioase la exterior și bej-gălbui la interior, pasta grosieră, degresant din nisip, mică și pietricele, ardere neuniformă și incompletă; $L_1/2004$, de sub dărâmătura de chirpici, în stratul cenușos. Suprafața aspră-dură, inedit.
14. Fund de oală, fragm. (pl. XII/3), $\bar{O}_{bază}$ – 10 cm, h – 5 cm, culoare cenușiu-bej cu pete negricioase, pasta grosieră, degresant din nisip și pietriș, ardere neuniformă și incompletă; $L_1/2004$, de sub dărâmătura de chirpici, în stratul cenușos. Suprafața aspră – dură, inedit.
15. Fund de vâscior, probabil pahar, fragm. (pl. IV/3), $\bar{O}_{bază}$ – 8 cm, h – 3,4 cm, pereți groși, culoare cenușiu-negricios cu pete bej, pasta grosieră, degresant din paie, nisip și pietriș, ardere neuniformă și incompletă; $G_2/2004$. Suprafața aspră – dură, cu multe fisuri și puternic afumată atât la exterior cât și la interior, semn ca a suferit o ardere posterioară fragmentării, inedit.
16. Fund de oală, 2 fragm. (pl. XII/1), $\bar{O}_{bază}$ – 12,2 cm, h – 4 cm, pereți groși, culoare cenușiu-negricioasă cu pete bej, unul din fragmente (pl. XIII/5) indică un decor circular ștampilat, pasta zgrunțuroasă, degresant nisip, mică și multe pietricele, ardere completă dar neuniformă; $L_2/2004$.
Suprafața mată-aspra cu aspect casant prezintă urmele unei arderi secundare, inedit.
17. Buză de oală mică, fragm. (pl. X/1), \bar{O}_{max} – 19 cm, h – 6,3 cm, culoare cenușiu-negricioasă, decor un rând de „virgule” incizate cu unghia pe gâtul vasului, pasta semifină, degresant din nisip și pietricele, arderea incompletă și neuniformă; $S_2/2004 - C_{12}$, în stratul de cultură. Suprafața aspra prezintă urme de ardere secundară, inedit.
18. Perete de strachină, fragm. (pl. XIII/4), dim. 3,2 x 3 cm, culoare cenușiu-negricioasă, decor cu șir de ove în relief, asemănător cu cel de pe vasele de tip *terra sigillata* (tipul Drag. 37), pasta semifină, degresant din nisip, mică și pietricele, arderea completă dar neuniformă; $L_2/2004$. Suprafața aspra-dură, inedit.
19. Perete de vas, fragm. (pl. V/5), dim. 3,7 x 3,1 cm, culoare negricioasă, decor cu 2 șiruri de ove (aproape triunghiulare ca formă) în relief, asemănător cu cel de pe vasele de tip *terra sigillata*, pasta semifină, degresant din nisip, mică și pietricele, arderea incompletă și neuniformă; $S_2/2004$, în stratul de cultură. Suprafața aspra-mată, inedit.
20. Vâscior, fragm. (pl. XI/3), $\bar{O}_{gură}$ – 8 cm, $\bar{O}_{bază}$ – 5,5 cm, h – 10,5 cm, culoare brun-negricioasă, pastă grosieră, degresant nisip și pietricele, ardere proastă, incompletă și neuniformă; Caseta 1/2004, “! - 0 / 0,40 m. Suprafața aspră-zgrunțuroasă cu mici crăpături de la o uscure forțată, inedit.
21. Fund de cană, fragm., $\bar{O}_{bază}$ – 6 cm, h – 5,5 cm, culoare cenușiu-negricioasă, pastă grosieră, degresant nisip și pietricele, ardere completă dar neuniformă; $L_3/2004$. Suprafața zgrunțuroasă, afumată la exterior, publicat în *AnB*, XII-XIII, 2004-2005, pl. IV/5.
22. Fund de pahar, fragm., $\bar{O}_{bază}$ – 4,4 cm, h – 7,3 cm, culoare cenușie, pastă grosieră-zgrunțuroasă, degresant nisip și pietricele, ardere completă dar neuniformă; $L_3/2004$. Suprafața aspră-dură, cu multe deformări, afumată atât la interior cât și la exterior, publicat în *AnB*, XII-XIII, 2004-2005, pl. IV/4.

Cantitativ s-a putut aprecia că ceramica lucrată la roata rapidă predomină în situl de la Foeni-Seliște în detrimentul celei lucrate cu mâna. Însă distribuția pe complexe închise nu este uniformă, fapt ce indică asupra evoluției economice a așezării civile. În straturile inferioare s-a putut constata preponderența ceramicii fine, iar în cele superioare a ceramicii semifine sau grosiere. Urmele de ardere secundară pe o

parte din fragmentele ceramice catalogate, îndeosebi cele descoperite în cadrul locuințelor susțin un moment violent, de distrugere prin incendiere a așezării de sec. III – IV. d.Hr., un fapt ce explică și statistica descoperirilor cantitative de ceramică de sec. IV în Banat².

Un alt argument important în acest sens îl constituie stratul cenușos și dărâmătura de chirpici din L₁/2004, iar evenimentele dramatice de care s-ar putea lega această distrugere le presupunem a fi cele din timpul războiului sarmatic a lui Constantius II, expediție militară romană care a traversat Banatul de câmpie și la care a participat și Ammianus Marcellinus³.

În cronologia așezării s-au sesizat mai multe nivele de locuire ce debutează de la sfârșitul sec. II / începutul sec. III d.Hr. și continuă până în secolul V, ultimul nivel fiind greu sesizabil datorită distrugerilor cauzate de lucrările agricole⁴.

Remarcabilă este prezența consistentă a importurilor romane în marea lor majoritate vase mici pentru servit masa, ce au putut pătrunde pe calea comerțului din provinciile învecinate Dacia și Moesia Superior. Atestarea ceramicii de tip *terra sigillata* și a imitațiilor de acest fel nu mai reprezintă o noutate pentru mediul sarmatic al secolului III d.Hr., Andreea Vaday surprindea statistic în spațiul dintre Tisa și Dunăre, o cantitate importantă de vase *terra sigillata* - Drag 37, originare de pe limesul renan, din centrul de producție de la Westerdorf și Rheinzabern⁵. Din păcate fragmentele mult prea mici de asemenea vase ceramice nu permit o evaluare exactă a centrului și a tipului de forme care au fost utilizate în cadrul așezării de la Foeni-Seliște.

Ceramica lucrată cu mâna se distinge funcțional de cea lucrată la roată, fapt ce sugerează o utilizare a lor în comun. Dacă ceramica lucrată la roată se regăsește în formele mici (vase pentru servit masa, de uz personal) sau mari (oale alungite pentru gătit), ceramica lucrată cu mâna ocupă un sector auxiliar în uzul gospodăresc (oale mici și mijlocii pentru depozitat hrana, capace, tăvițe, obiecte de iluminat). Între obiectele de iluminat de observat este prezența cățuii cu ornament la bază, tipic sfârșitului de sec IV d.Hr. și foarte răspândit în mediul germanic⁶.

Foarte interesant este faptul că lipsesc până în momentul de față chiupurile din descoperiri,

lucru ce ar putea indica și un caracter sezonier al așezării sau o economie mai puțin bazată pe agricultură. O asemenea situație s-a constatat și pentru așezările iazyge din Alföld⁷.

Decorul întâlnit pe ceramica cenușie de la Foeni, lustruit și adesea organizat pe registre este comun unui spațiu mai mare începând cu sfârșitul sec. III d.Hr. și până la mijlocul secolului IV d.Hr. analogii apropiate putându-se constata la Freidorf⁸ și Lenauheim⁹.

Extinderea cercetărilor arheologice la acest important sit va putea credem noi să lămuirească cronologia habitatului în sec. III-IV d.Hr., precum și problema așezării primilor sarmați la est de Tisa inferioară.

BIBLIOGRAFIE

- Bejan 1973,
Bejan A., Complexul ceramic de la Leunauheim (jud. Timiș) din sec. IV e.n. *Banatica*, II, (1973), 131-137.
- Benea 1996,
Benea D., *Dacia sud-vestică în secolele III-IV*, Ed. de Vest, Timișoara (1996).
- Benea 1997,
Benea D., *Quelques observations sur la ceramique de l'agglomeration daco-romaine de Freidorf – Timișoara. Etudes sur la ceramique romaine et daco-romaine de la Dacie et de la Mesie Inferieure*, Timișoara (1997), 55-76.
- Gindele 2004,
Gindele R., *Probleme privind ceramica dacică și germanică din așezările din nord-vestul României.. StComSatu Mare*, XVII-XXI / I, (2004), 71 – 88.
- Mare 2004,
Mare M., *Banatul în secolele IV-IX*, Ed. Excelsior Art, Timișoara (2004).
- Szentmiklosi- Timoc 2005,
Szentmiklosi Al., Timoc C., Cercetările arheologice de la Foeni-Seliște (jud. Timiș). Raport preliminar. *AnB*, XII-XIII, (2005), 657-673.
- Tănase 2000,
Tănase D., Pătrunderea sarmaților în vestul Banatului în lumina noilor descoperiri arheologice. *SCIVA*, 51, 3-4, (2000), 193-208.
- Vaday 1989,
Vaday A. H., *Die sarmatische Denkmäler des Komitats Solnok*, Budapest (1989).
- Vaday- Szekeres 2001,
Vaday A. H., Szekeres Agnes, Megjegyzések az Alföld Korai Szarmata telepeinek Kérdéséhez. *Studia Archaeologica*, VII, (2001) Szeged, 231 – 298.
- ² Vezi graficul repartiției la Mare 2004, 61.
³ Benea 1996, 63.
⁴ Szentmiklosi- Timoc 2005, 661-662.
⁵ Vaday 1989, 165.
⁶ Gindele 2004, 71-72.
⁷ Vaday- Szekeres 2001, 234.
⁸ Benea 1997, 38.
⁹ Bejan 1973, 135.

CERAMICS FROM FOENI – SELIȘTE

Summary

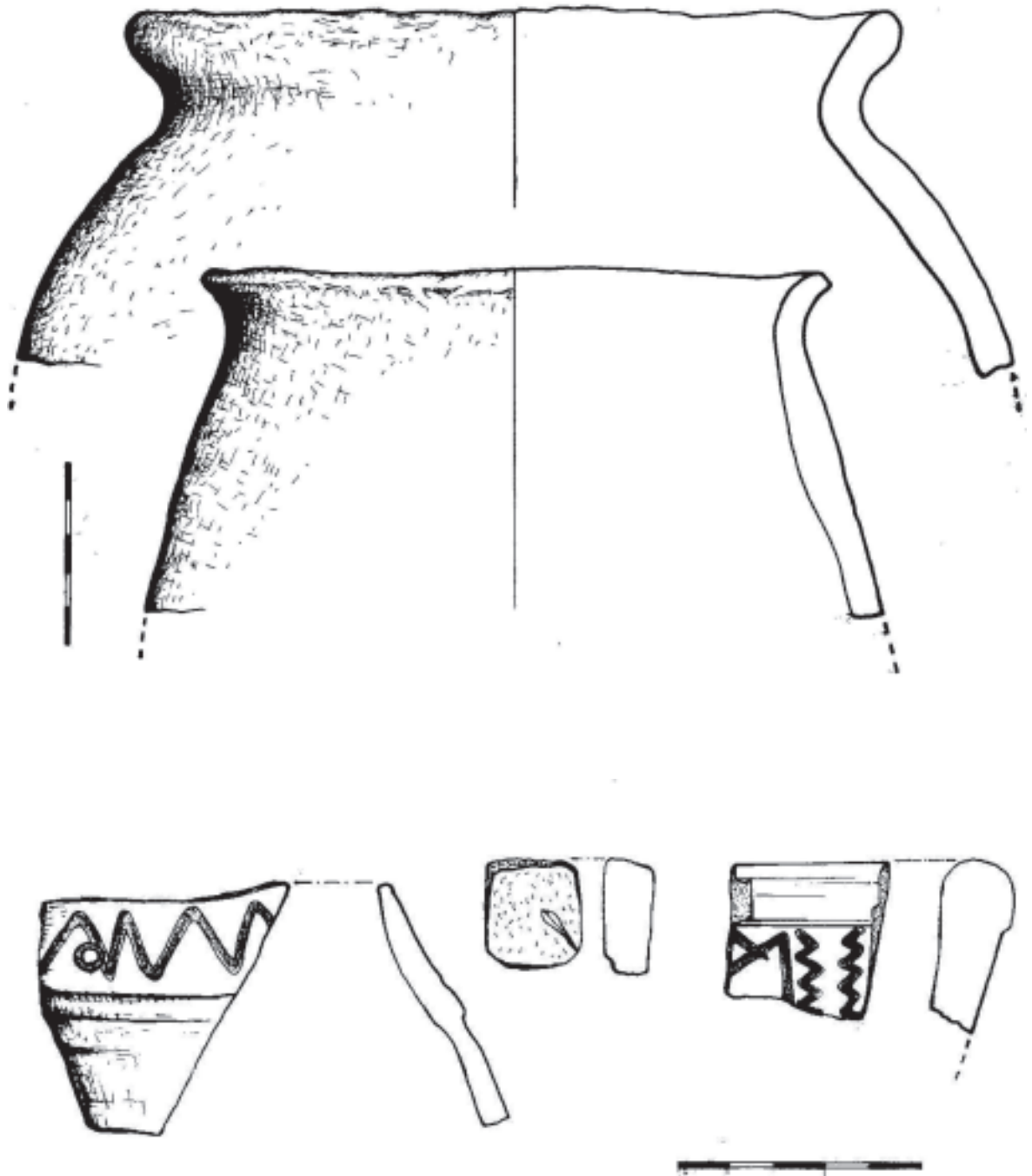
By now, the archaeological site from Foeni-Seliște has been investigated by two sound trenches and an opened surface to point out the horizontal stratigraphy. The chronology of the Late Roman settlement discovered by the archaeological investigation indicates the presence of few inhabiting levels that started at the end of the 2nd century A.D. and ends at the beginning of the 5th century A.D., when probably the apparition of the Huns in the Pannonian steppe changes the structure of the habitat in the Banat Plain, too.

The analysis of the representative ceramic material resulted from the digging indicate an intense inhabiting of the region in the 3rd-4th centuries A.D. the greyish-blackish ceramics predominates, and the vessels for serving the table predominate more than those ones for depositing food as concerns the vessel's shape. The small and medium vessels were discovered especially in the closed archaeological features L.1, L.2, L.3 and L.4. Also here, there were found pieces of ceramics of Roman tradition. It was well burnt orange-brick-red with polished surface covered by red oil varnish.

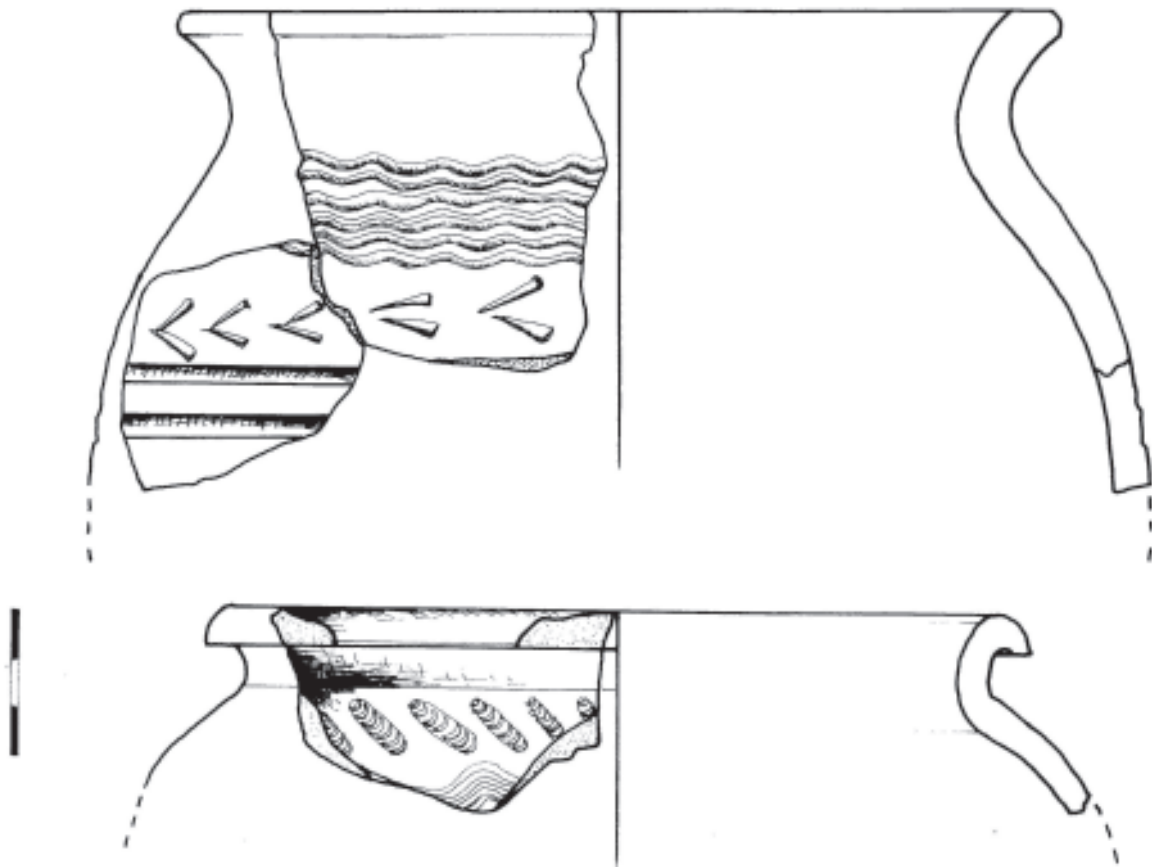
There were also found in their contexts hand made vessels of rough paste and incomplete ununiform burning. Most of them present traces of secondary burning. Nevertheless, we can not assert that this ceramic of certain local facture dominates in the archaeological excavation from Foeni. The greyish-blueish or greyish-blackish ceramics made by rapid wheel is much more present among discoveries. This ceramics is remarkable through its polished decoration distinguishable on the vessels' neck and shoulder.

The variety of shapes indicate a ceramics of daily use: small and medium pots, dishes, bowls, lids, plates, small trays, glasses and jarrs, miniature vessels for lighting. Their intense utilization for the purpose of preparing and serving the food is more certain in the case of some middle pots and large dishes that were repaired when their wall broke because of the careless handling. The perforations carefully executed close to the crack indicates a measure for preventing the total breaking of these vessels. The chosen solution for this was their mending by straining with wire.

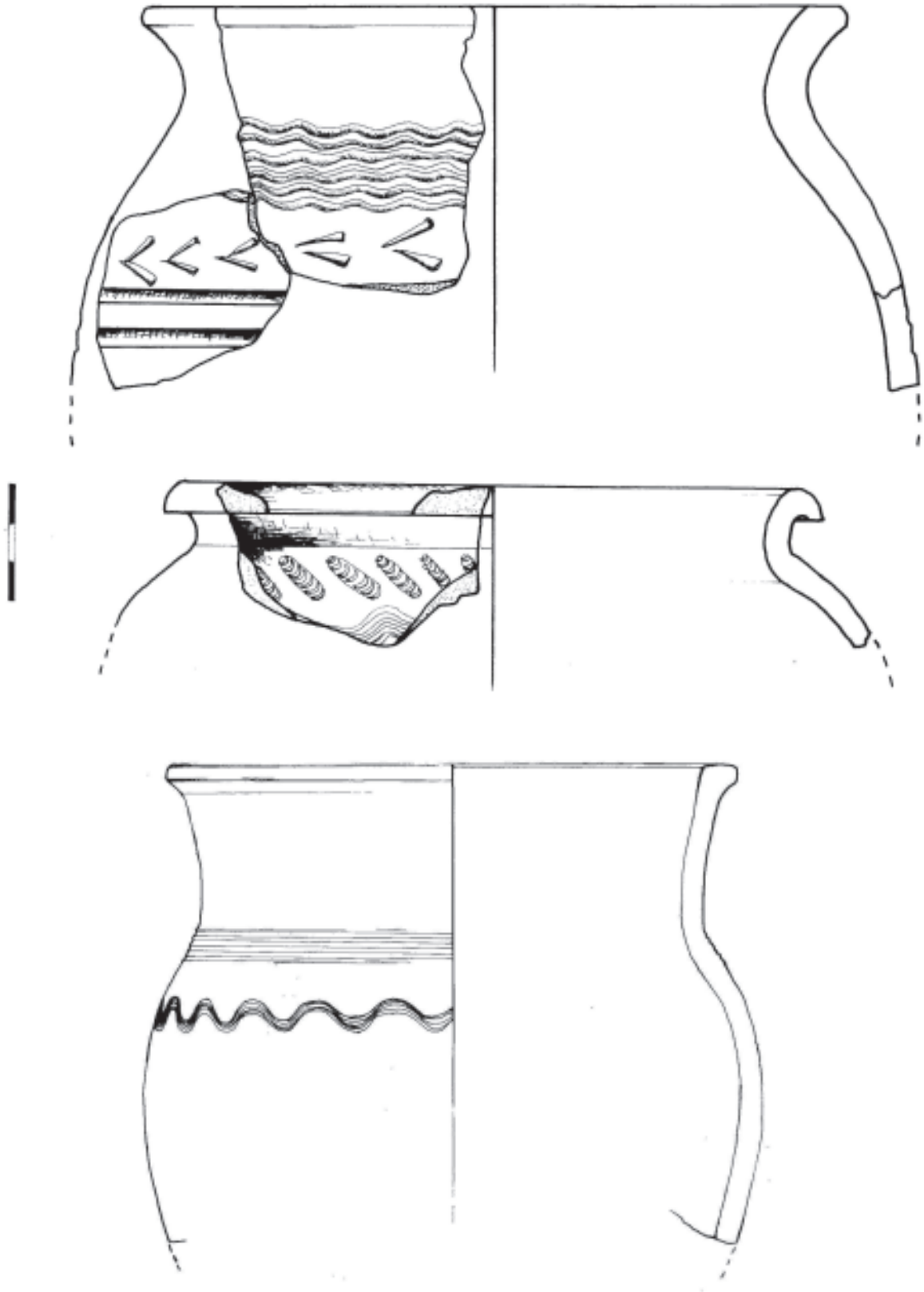
The important quantity of ceramic fragments with traces of secondary burning identified in the archaeological features from Foeni-Seliște suggest, in our opinion, a destruction provoked by burning at least the inhabiting level of 4th century A.D. it is not excluded that this matter would have happened during the Sarmatic war led by Constantius II, when, as Ammianus Marcellinus had described directly participating to those events as a soldier, the Roman Army destructively operated in the Banat Plain by burning and plundering the settlements of the sedentary population met in its way.

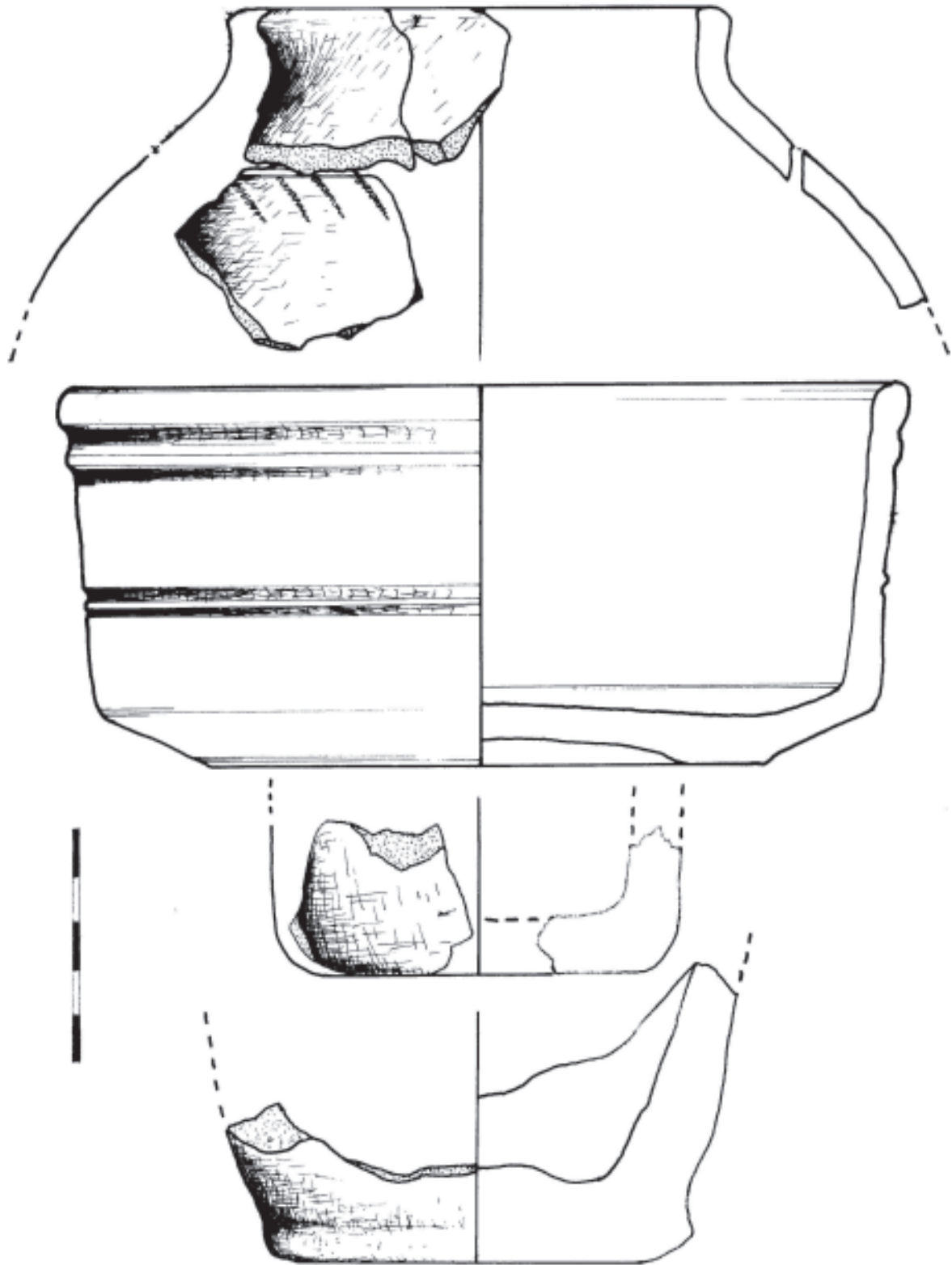
Pl. I – Fragmente ceramice cenușii și buze de oale lucrate cu mâna
Grey pottery and hand made pottery fragments.

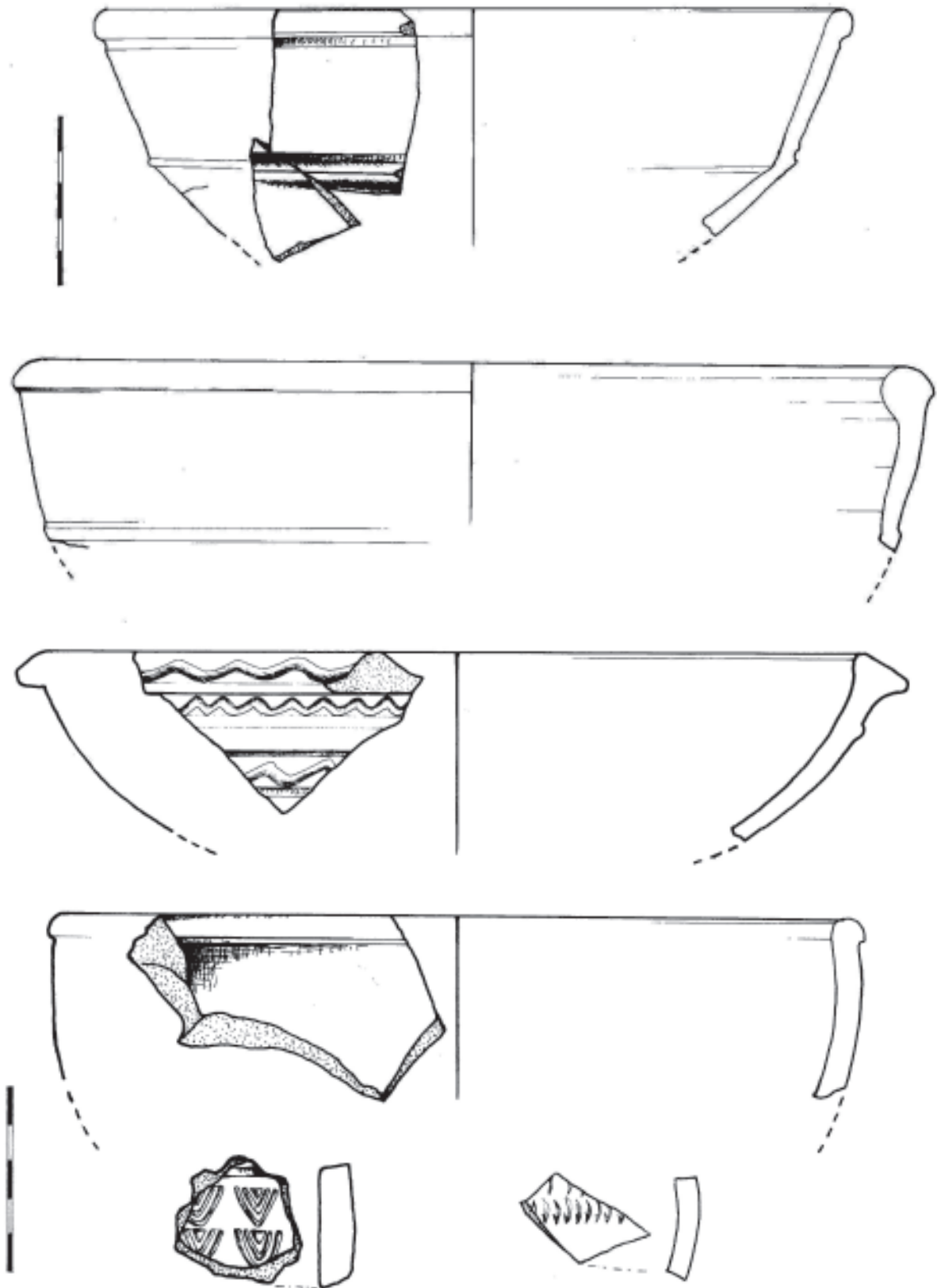
Pl. II – Farfurii lucrate cu mâna și fragment de vas cenușiu cu decor
Hand made plates and fragment of grey vessel.

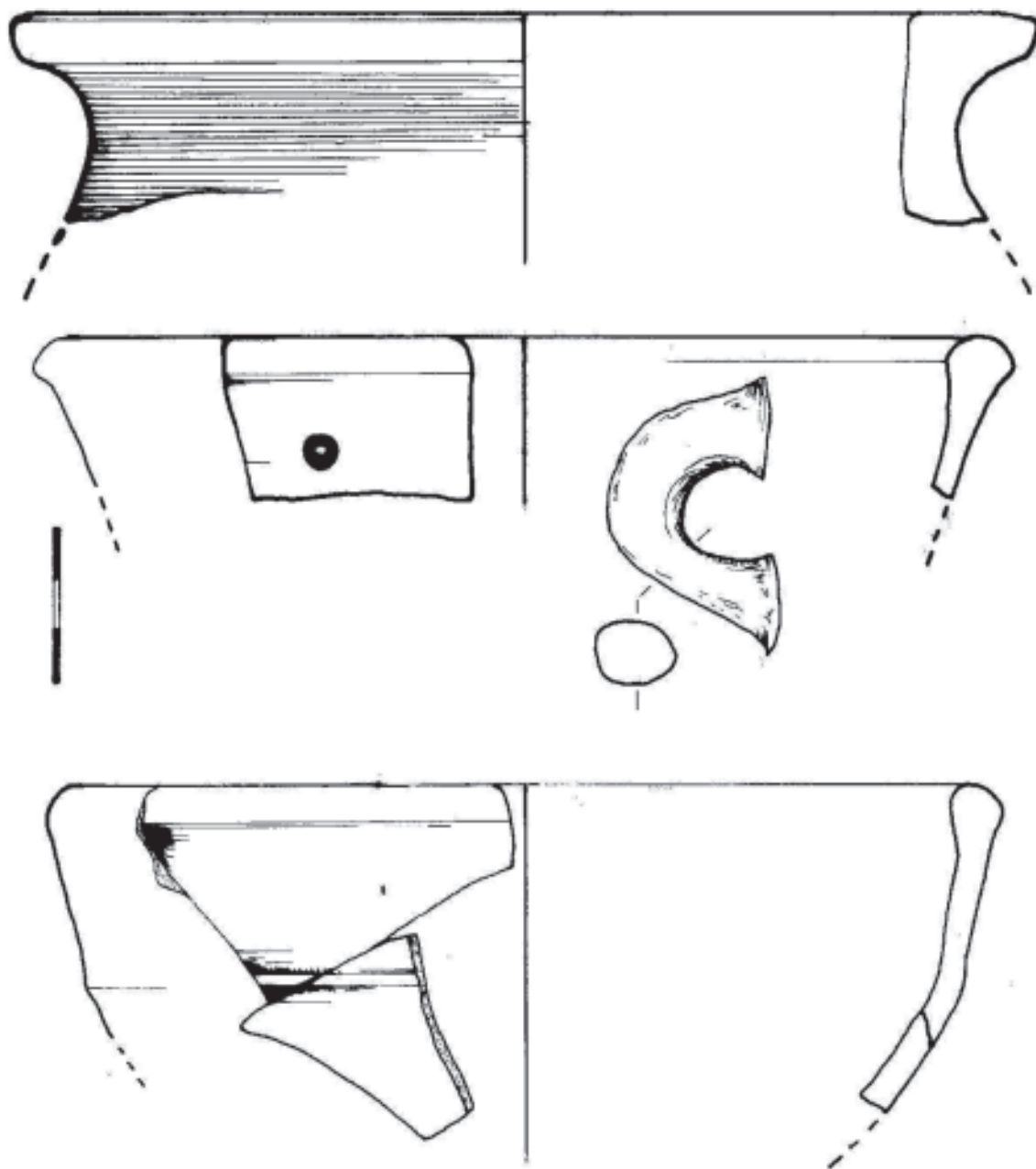
Pl. III – Fragmente de oale cu decor incizat și ștampilat
Fragments of vessels with incised and stamped decoration.

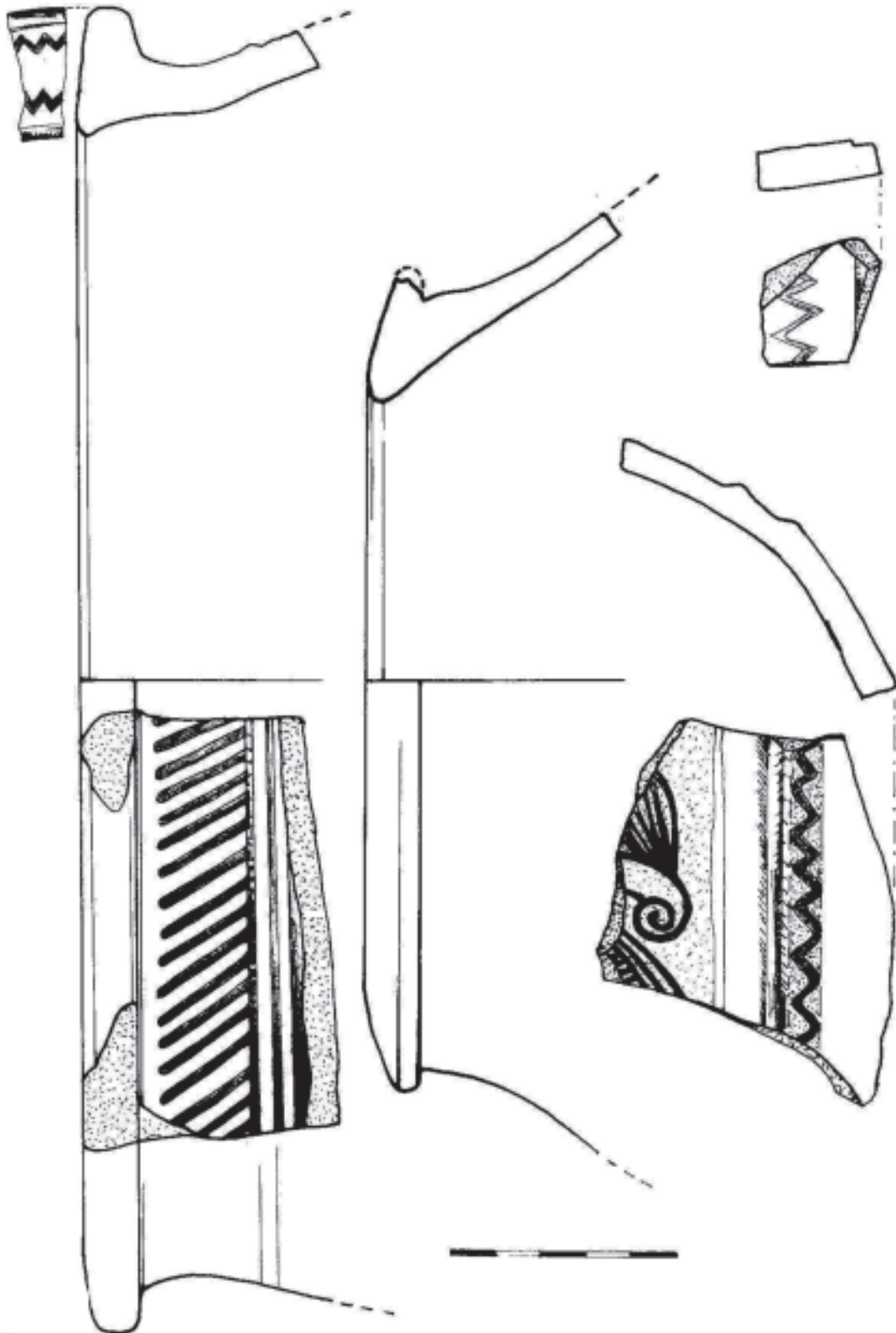
Pl. IV – Fragmente de vase lucrate cu mâna și castron cenușiu
Hand made vessel fragments and grey bowl.

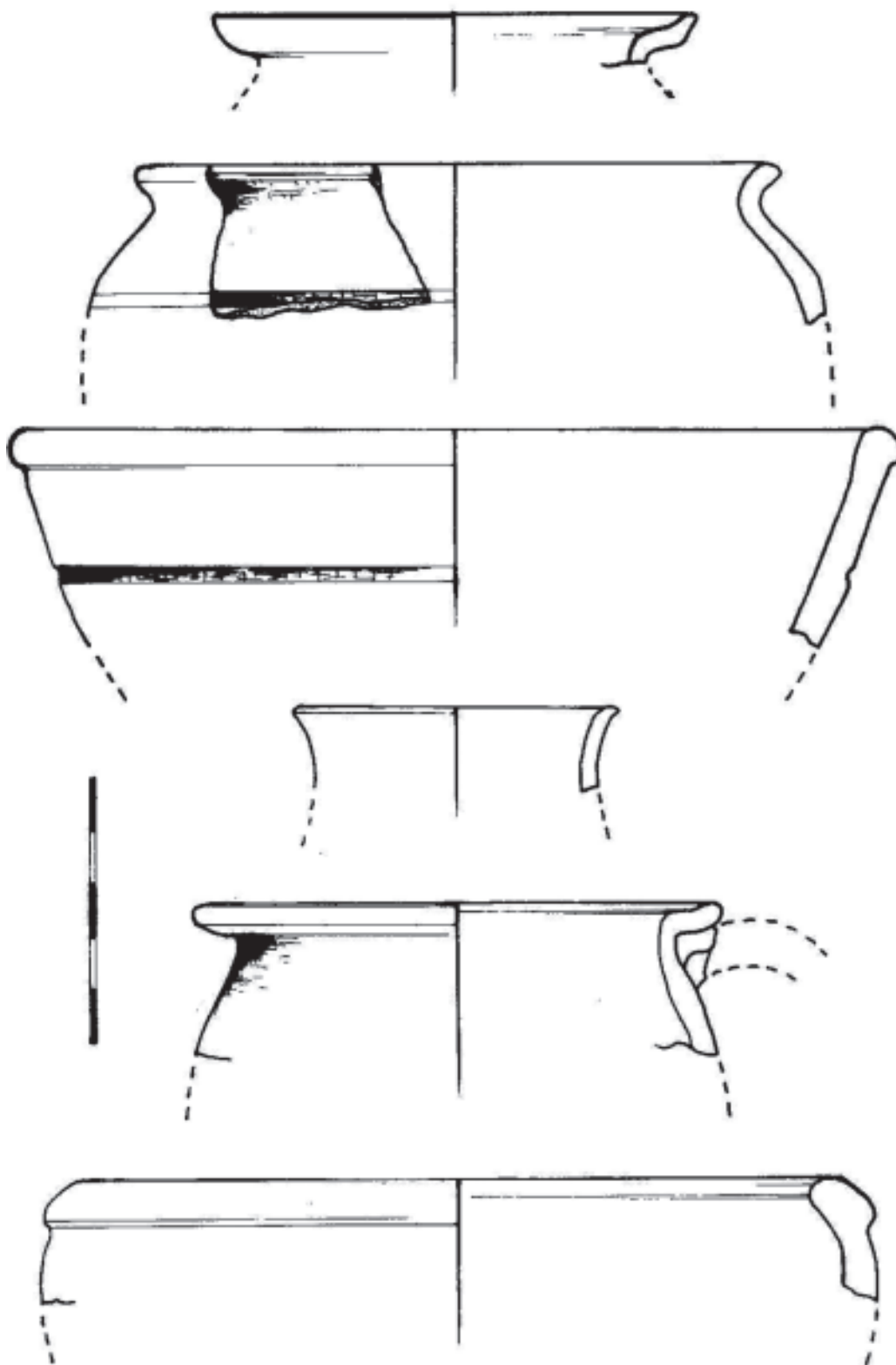
Pl. V – Fragmente de vase terra sigillata și ceramică fină cenușie
Fragments of terra sigillata vessels and fine grey pottery.

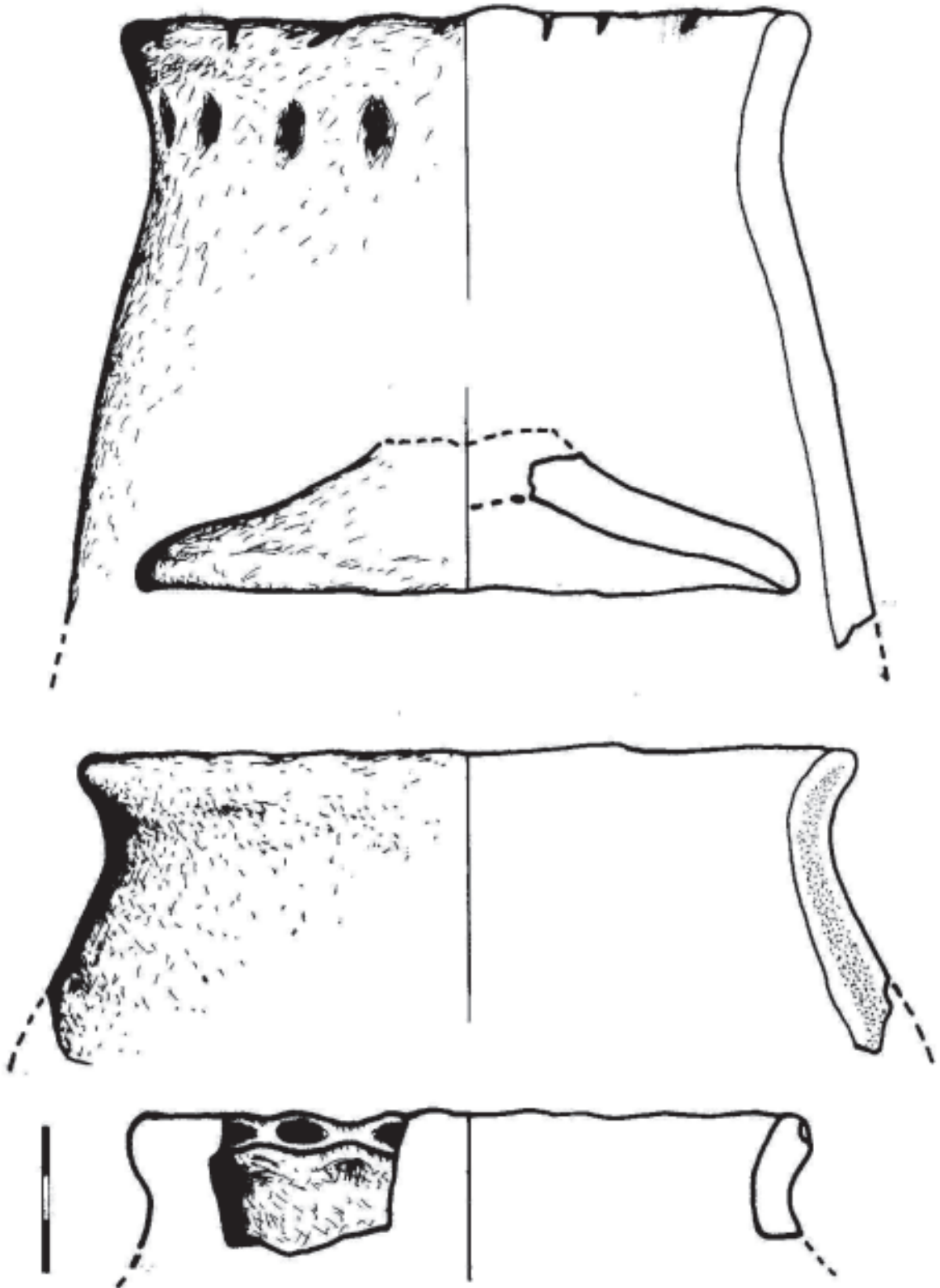
Pl. VI – Fragmente de vase cenușii
Grey pottery.

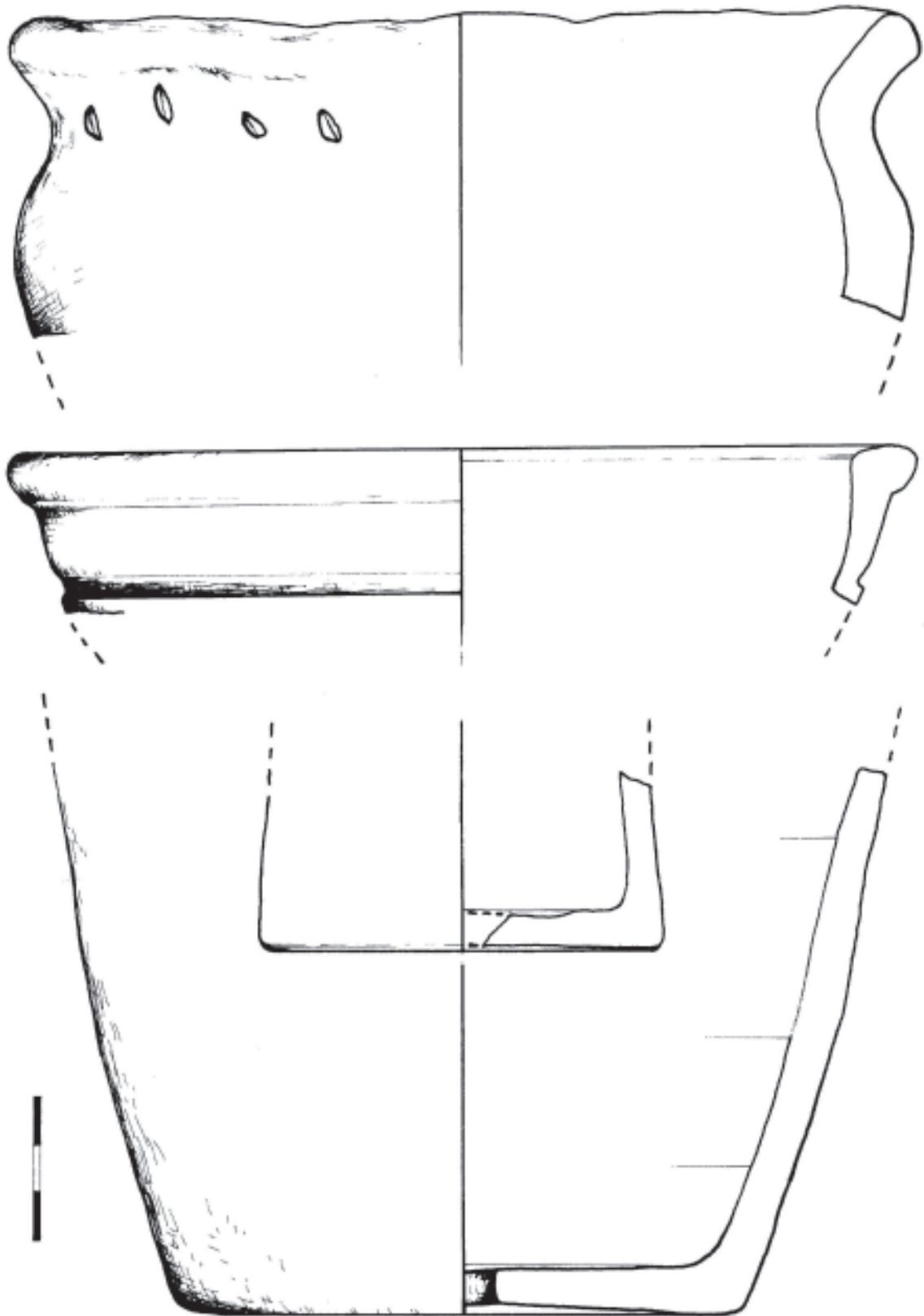
Pl. VII – Fragmente de vase cenușii decorate
Decorated grey pottery.

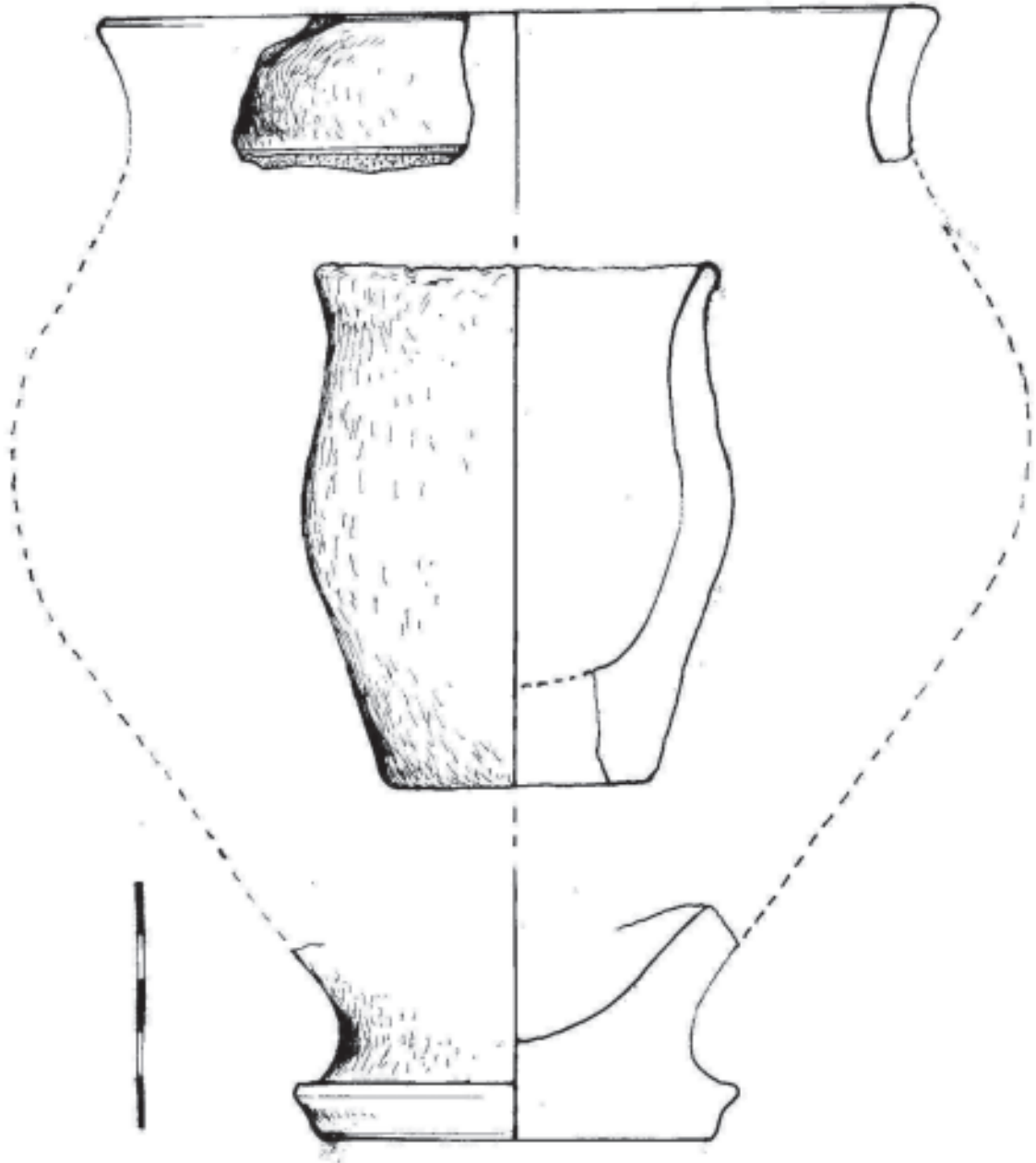
Pl. VIII – Fragmente de ceramică de uz comun romane
Fragments of roman common pottery.

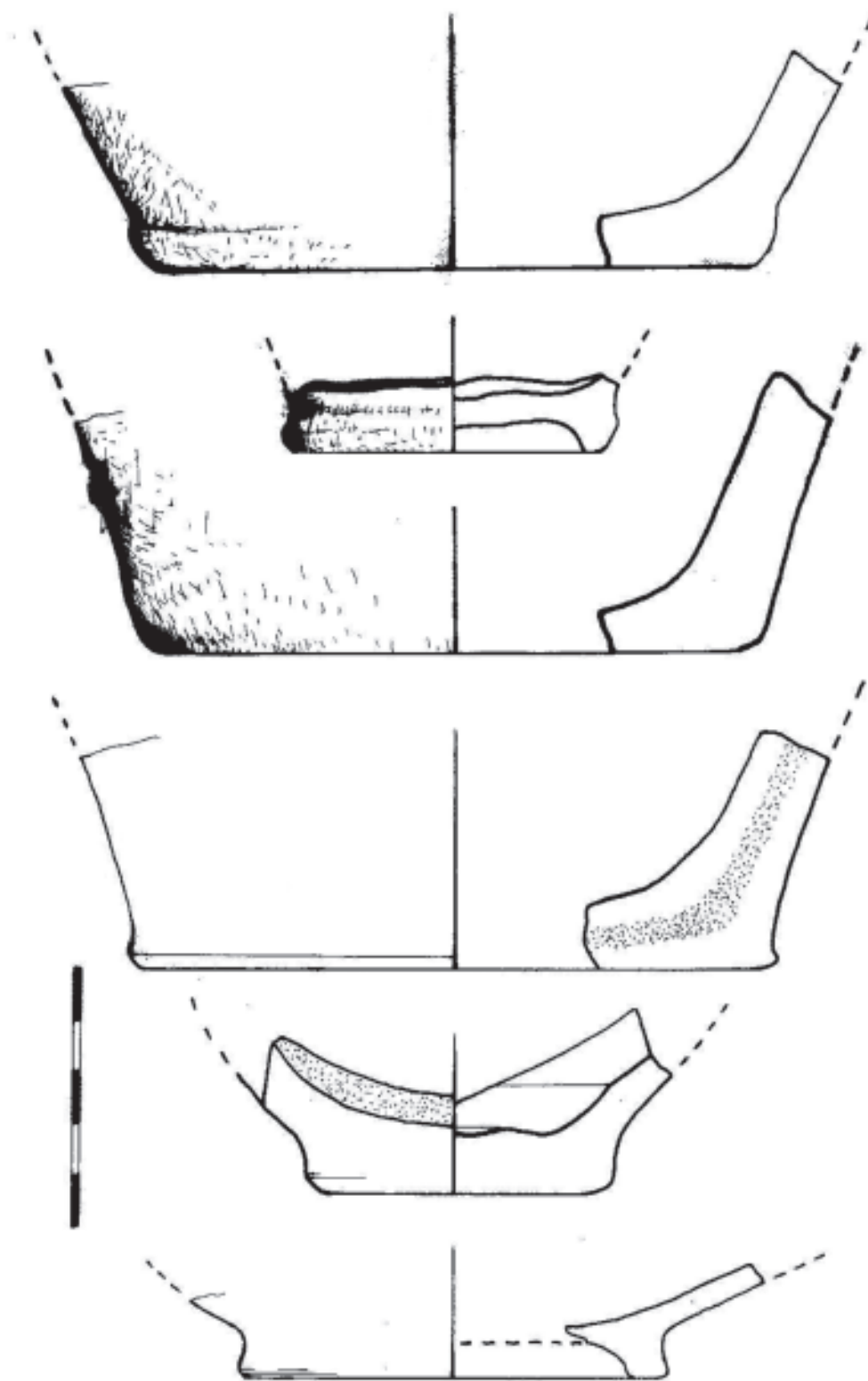
Pl. IX – Fragmente ceramice lucrate cu mâna
Hand made pottery fragments.

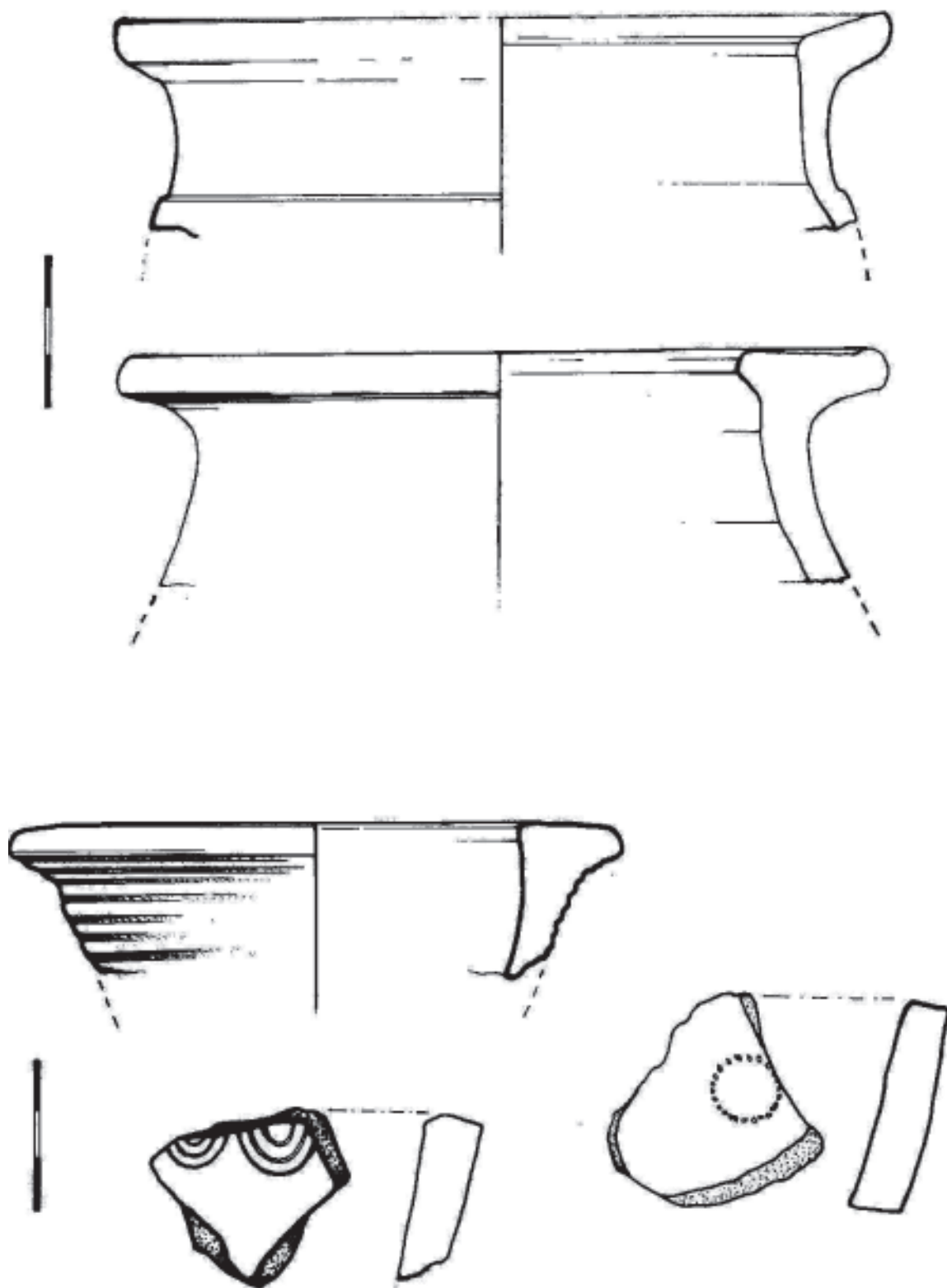
Pl. X – Fragmente ceramice cenușii
Grey pottery.

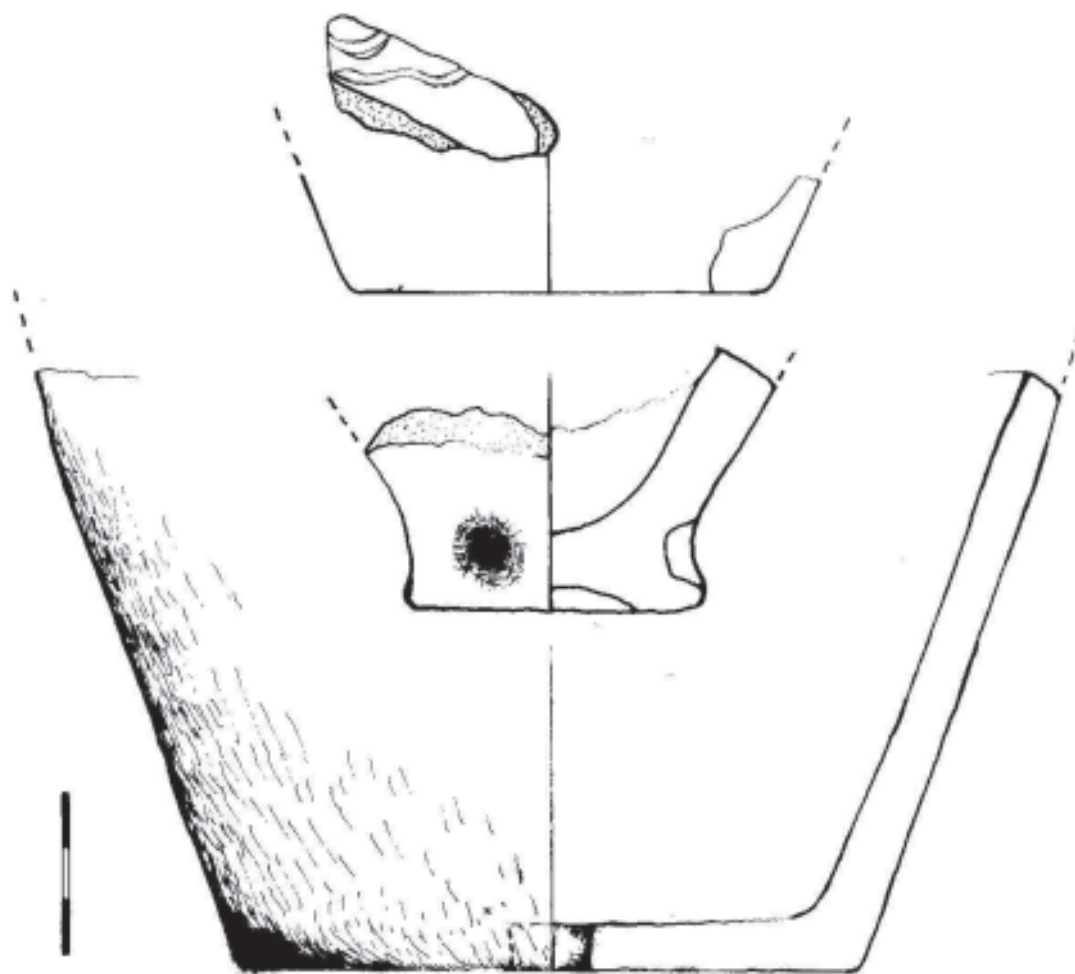
Pl. XI – Fragmente de vase lucrate cu mâna
Hand made vessel fragments.

Pl. XII – Fragmente ceramice lucrate la roată
Fragments of wheeled pottery.

Pl. XIII – Fragmente ceramice cenușii și imitații de terra sigillata /
Grey pottery and terra sigillata imitations.

Pl. XIV – Framente ceramiche
Pottery fragments.

Pl. XV – Fragmente de ceramică romană uzuală și terra sigillata alături de fragmente ceramice cenușii decorate
Roman common pottery and terra sigillata along with decorated grey pottery.